

Handläggare
Nanushka Yeaman
Telefon: 08-508 319 21**Till**
Kulturnämnden
2019-04-23

Språkcentrum för nationella minoritetsspråk. Svar på remiss från kommunstyrelsen

Förslag till beslut

Kulturförvaltningen föreslår att kulturnämnden beslutar följande:

1. Att godkänna och överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen
2. Att förklara beslutet omedelbart justerat

Robert Olsson
KulturdirektörPatrik Liljegren
Biträdande förvaltningschef

Sammanfattning

Kulturnämnden har av kommunstyrelsen, Rotel IX, ombetts att besvara remissen Institutet för språk och folkminns rapport *Språkcentrum för nationella minoritetsspråk*, Ds KS 2019:487. I detta remissvar lämnar kulturförvaltningen synpunkter på vad inrättandet av språkcentrum för finska och meänkieli skulle innebära för minoritetsspråkbärare i Stockholms stad, för stadens bibliotek, och fria kulturliv. Förvaltningen ställer sig positivt till förslaget att inrätta språkcentrum för finska och meänkieli. Förvaltningen vill särskilt framhålla uppdraget att "stödja offentliga aktörers arbete och samverka med andra organisationer och aktörer inom området" som förekommer under båda förslagen. De tilltänkta språkcentrumens bäring på Stockholms stads kulturliv, bedöms inte som omedelbar eftersom de placeras i andra städer och orter. De skulle däremot kunna bli viktiga nätverksnoder i det centrala revitaliseringsarbetet och därmed indirekt ha påverkan även på Stockholms kulturliv.

Underlag för beslut

- Remiss av Institutet för språk och folkminnets rapport Språkcentrum för nationella minoritetsspråk
- Institutet för språk och folkminnets rapport Språkcentrum för nationella minoritetsspråk
- Följebrev Institutet för språk och folkminnets rapport Språkcentrum för nationella minoritetsspråk.

Remissen

Kulturnämnden har av kommunstyrelsen, Rotel IX, ombetts att besvara remissen Institutet för språk och folkminnets rapport *Språkcentrum för nationella minoritetsspråk*, Ds KS 2019:487. Remisstid till 2019-04-29. Remissen dateras 2019-03-28.

UTLÅTANDE

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av kulturstrategiska staben inom kulturförvaltningen.

Bakgrund och syfte

Regeringen beslutade den 28 juni 2018 att ge Institutet för språk och folkminnen i uppdrag att utreda formerna för hur språkcentrum för finska och meänkieli kan organiseras, samt utreda förutsättningarna för motsvarande funktioner för jiddisch och romani chib. I sin första delrapport föreslår institutet att två språkcentrum, ett för finska och ett för meänkieli inrättas inom ramen för myndigheten. Språkcentrumet för finska placeras i Uppsala, medan språkcentrumet för meänkieli upprättas på två orter inom förvaltningsområdet: Kiruna och Övertorneå. En styrgrupp med representanter från minoriteterna knyts till respektive språkcentrum. Delrapporten innehåller vidare förslag på uppdragens utformning, bemanning, och budget, samt en konsekvensanalys och redogörelse för det fortsatta utredningsarbetet fram till slutredovisning av uppdraget den 1 oktober 2019.

Rätten till minoritetsspråk

Utgångspunkten för modern svensk minoritetspolitik är *Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk* (2009:724) som bland annat befäster att myndigheter ska främja, synliggöra och tillhandahålla relevant information på de nationella minoritetsspråken.

I propositionen *En stärkt minoritetspolitik* (prop. 2017/18:199) lyfter regeringen språket och kulturens roll som kärna i de nationella minoriteternas identitet. Man fastslår också minoritetspolitikens centrala uppgift att säkra en fungerande överföring av språk och kultur mellan generationerna. Regeringen betonar vidare i riksdagsskrivelsen *Nystart för en stärkt minoritetspolitik* (skr. 2017/18:282) vikten av långsiktighet i arbetet för de nationella minoriteternas språk och kultur.

Modellen med språkcentrum för revitalisering är sedan 2010 beprövad inom det samiska förvaltningsområdet med Sametinget som huvudman, och har uppnått goda resultat, enligt regeringens utredare.

Förslagen om språkcentrum för finska och meänkieli lades ursprungligen fram i en förstudie initierad av Sverigefinländarnas delegation och svenska Tornedalingars Riksförbund - Tornionlaaksolaiset (STR-T). I delbetänkandet *Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik* (SOU 2017:60) anför regeringens utredare att behovet av revitalisering av jiddisch och romani chib är minst lika stort som för finska och meänkieli, men ännu inte föregåtts av förstudier eller liknande underlag.

Uppgifter och uppdrag

Institutet föreslår att det främsta uppdraget för respektive språkcentrum ska vara att tillgodose målgruppens behov av att återta sitt språk. Språkcentrumen ska aktivt främja ökad användning av finska respektive meänkieli i samhället, bistå med sakkunskap samt utveckla metoder för att stärka minoritetens förutsättningar att bruka och återta språket. Man har också i uppdrag att analysera språksituationen för minoriteten och sprida kunskap, goda exempel och erfarenheter av språkrevitalisering. Barn och unga ska prioriteras särskilt och insatserna ska utgå från minoritetens behov.

Det sverigefinska språkcentrumets placering i Uppsala, i

anslutning till myndigheten, motiveras av att cirka hälften av språkbärarna bor i eller i närheten av Mälardalen, och att placeringen ger fysisk närhet till centrala forsknings- och utbildningsinstitutioner. Institutet föreslår en bemanning på fyra heltidstjänster och en årlig budget på 6,8 mnkr.

Vidare lyfter institutet den språkliga mångfalden inom minoritetsspråken och behovet av olika språkvitaliserande insatser till olika varieteter (dialekter) som lannankieli och Gällivarefinska (byfinska). Därför föreslås ett språkcentrum för meänkieli placeras i Kiruna, i Malmfälten där de mest hotade varieteterna (nämnda ovan) talas – och den andra delen i Övertorneå, i Tornedalen där den dominerande varieteterna av meänkieli talas. Institutet föreslår en bemanning på fem heltidstjänster och en årlig budget på 7,9 mnkr.

Om regeringen fattar beslut om att språkcentrum inrättas enligt lämnade förslag, är institutets konsekvensanalys att de kommer att behöva en höjd anslagsnivå som en följd av högre personal- och lokalkostnader. Institutets interna organisation kan också behöva ses över.

Förvaltningens synpunkter

Kulturförvaltningen har tittat på utredningens förslag utifrån förvaltningens egen verksamhet och uppdrag. Detta yttrande avser därmed inte att kommentera den föreslagna institutionen utifrån ett ekonomiskt eller juridiskt perspektiv. Detta gäller till exempel den föreslagna budgeten.

De nationella minoriteternas rättigheter berör samtliga delar av kulturförvaltningens verksamhet såsom biblioteken, kulturstödet, kulturskolan och stadens egna kulturevenemang och museer.

Bibliotekslagen föreskriver att biblioteken ska ägna de nationella minoriteterna särskild uppmärksamhet, bland annat genom att erbjuda litteratur på de nationella minoritetsspråken. Strategiska satsningar på de nationella minoriteterna ingår som ett av förslagen i den nationella biblioteksstrategin, *Demokratins skattkammare*, som överlämnades till regeringen i mars 2019. Bland annat föreslås stöd till medieförsörjning och distribution av medier på de nationella minoritetsspråken.

Stockholms stadsbibliotek (SSB) ställer sig positivt till förslaget att inrätta språkcentrum för finska och meänkieli. SSB vill särskilt framhålla uppdraget att "stödja offentliga aktörers arbete och samverka med andra organisationer och aktörer inom området" som förekommer under båda förslagen. Om biblioteken ska kunna stödja språkrevitaliseringen utifrån gruppernas egna önskemål är det bra med en aktör som kan fungera samordnande, som förmedlar önskemål, rekommenderar lämpliga insatser och kanske också kan sammanföra representanter för grupperna och biblioteket när kontakter saknas. I båda fallen talas det dessutom om behovet att särskilt uppmärksamma barn och unga vilket ligger i linje med SSB:s prioriteringar och stadens riktlinjer för de nationella minoriteternas rättigheter (2018).

Utgivningen av litteratur på de nationella minoritetsspråken är, undantaget finska, liten. Tillgången till medier på de nationella minoritetsspråken kan begränsas ytterligare av bristande språkkompetens på biblioteken – vilket påverkar möjligheten att göra urval – och av bristande utbud hos återförsäljare. För att biblioteken ska kunna arbeta läsfrämjande och därmed bidra till språkrevitalisering, framförallt för barn och unga, är tillgången till litteratur på språken väsentlig. SSB saknar en tydlig beskrivning av hur språkcentrum skulle kunna bidra till att främja utgivning och spridning av litteratur på de nationella minoritetsspråken.

De tillänkta språkcentrumens bäring på Stockholms stads kulturliv, bedöms inte som omedelbar eftersom de placeras i andra städer och orter. De skulle däremot kunna bli viktiga nätverksnoder i det centrala revitaliseringsarbetet och därmed indirekt ha påverkan även på Stockholms kulturliv. Dels genom att inspirera och stärka aktörer som vill genomföra program riktade mot nationella minoriteter i Stockholm, dels genom att synliggöra frågan för större aktörer från majoritetssamhället. Med tanke på att majoriteten av landets sverigefinnar bor i Mälardalen, bedöms ett språkcentrum i Uppsala ha särskilt goda förutsättningar att stärka det sverigefinska kulturlivet i Stockholm.

Kulturförvaltningen kan endast ta ställning till förslagen avseende finska och meänkieli, eftersom utredarens åtgärdsförslag för jiddisch och romani chib kommer först i Institutets slutrapport 1 oktober 2019. Vi bedömer dock att de senare minoritetsspråken kan vara i större behov av offentligt stöd än exempelvis det finska språket med tanke på att de är

territoriellt obundna och därför inte har förvaltningsområdesstöd.

Om språkcentrumen för finska och meänkieli etableras ser Kulturförvaltningen gärna ett samarbete.

Bilagor

1. Remiss av Institutet för språk och folkminnets rapport Språkcentrum för nationella minoritetsspråk
2. Institutet för språk och folkminnets rapport Språkcentrum för nationella minoritetsspråk
3. Följebrev Institutet för språk och folkminnets rapport Språkcentrum för nationella minoritetsspråk.